

Т. Ю. Люта

З ІСТОРІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМПЛЕКСУ ПОЛІСЬКИХ ВОЛОДІНЬ КИЇВСЬКОЇ СОФІЙСЬКОЇ МИТРОПОЛИЧОЇ КАТЕДРИ (XV — перша половина XVII ст.)

У статті розглядається питання функціонування поліських володінь Київської Софійської митрополичої катедрі у переходові часи від православної до унійної ієрархії та їх повернення Петром Могилою в часи встановлення православної митрополії.

Ключові слова: Київська митрополія, поліські володіння, введення у володіння, захоплення, пограбування.

Справи Київської митрополичої Софійської катедрі кінця XVI ст. містять кілька імунітетних надань на митрополію: зокрема лист князя Костянтина Острозького про заборону втручатися у справи катедрі з боку королівської адміністрації (1588) та потвердження на Полоцьку архієпископію (1595). З 1590 р. митрополит Михайло Рагоза вів судову справу про порушення власності митрополії у м. Унині та с. Зарудді із зем'янином-шляхтичем Макаревичем-Іващенко-цевичем, засновником Макарова. Митрополичі володіння на Київщині охоплювали на той час Зоринську, Унинську та Мироцьку волості, села Багринів, Вольницю, Вороб'євичі, Довгосілля, Дитятковичі, Зазим'я, Заруддя, Калинчичі, Мигалчичі, Погреби, Свиноїди, Толокунь, Янковичі, а також Полоцьку архієпископію.

Ця поліська зона володіння Київської митрополії була сформована у давні часи. Принаймні зберігся реєстр грошових та медових податей близько 1415 р. [Акты..., т. 1, с. 37—38]¹, зібра-

них з маєтностей Київської Софійської митрополичої катедрі. Повний перелік сіл на той час становив: *Истобчани (Издебки), Нежиловичі, Нове село, Облитковичі, Осеча, Дитковичі, Кухори, Унин, Кодня, Святошичі, Мигалчичі*²:

“I. — А се Софійскыи люди, дань дають на празникъ пречистой Богоматери: на имя Истобчане и Нежиловыци 2 колодѣ меду; у Новомъ селѣ Микула съ сыномъ да Облѣтѣковичи дають 9 вѣдеръ меду; у-въ Осѣчи³ Павелъ съ дѣтми и съ Армакомъ дають 9 вѣдеръ меду; Дѣдѣковичъ дають 4 вѣдра меду; у Хухори Левонъ Станѣвичъ дають 4 вѣдра меду, Кузма дають 4 вѣдра меду; у-въ Унинѣ⁴ Павелъ дають корайманъ меду, Захарья дають корайманъ меду, Ходыка вѣдро меду дають, Агафоникъ дають вѣдро меду; у Коднѣ Петръ Діяковъ 2 кораймоны меду дають; у-въ Истобѣкахъ⁵ Ондрѣйко 4 вѣдра меду дають; у Святошичихъ корайманъ, а ручьку меду дають; у Нежиловичихъ постольщина; у Ходора вѣдро меду; у Мигальчичахъ вѣдро меду дають.

II. — А се боарскыи люди, дань дають Святой Софіи Премудрости Божіи: съ Вручого Тыньйчичъ зъ Мѣжирѣцькоѣ земли дають ведро меду; у Ключевичахъ зъ Волшиньскои земли 3 ведра меду и поданія; у Селци зъ

1. Примітка публікатора: «Обе статьи выписаны изъ рукописной Кормчей Книги, писаной на лощеной бумаге, въ листѣ, полууставнымъ почеркомъ, въ началѣ XVI века (л. 387—388), хранящейся въ библиотеке графа Фел. Гарновскаго, въ Дзиковѣ, под № 273. Доставлены въ Археографическую Комиссію корреспондентомъ г. Шафарикомъ».

2. Тексти документів подаються за спрощеною археографією: «ъ» в кінці слів не проставлялися, слова з виносними літерами зазначені підкресленням, розділові знаки поставлені згідно із смисловими блоками.

3. Підрядкова примітка публікатора: «Въ подл. написано слитно (увосѣчи)»

4. Підрядкова примітка публікатора: «Там. съ двойнымъ предлогомъ (увунинѣ)».

5. Підрядкова примітка публікатора: «Там. и при этомъ словѣ предлогъ удвоенъ (увыстобѣкахъ)».

Мѣжирѣцькой земли 2 вѣдр меду и поданье; у Ноздриши съ Полочаньской земли полтора ведра меду и поданье; у Нородичохъ съ Хотиновьской земли ведро меду даютъ; у Хобной съ Пошкоського острова Савостьянъ даеъ полтора ведра меду; у Хобной Ивановы дѣти дають зъ Дроздовьского острова полтора ведра меду. Оксентѣвьскый островъ, а съ него Василь даеъ полтора ведра меду. Подольшенская земля подѣ Полозомъ, а съ ней идуъ 3 ведра меду и поданье, а ночь пити; туто жъ Ильчевская земля, а съ ней идеъ полтора ведра меду. Ондрѣвскый островъ на Уши подѣ Мартиновичи, а съ него идеъ 5 вѣдеръ меду. У-въ Ильиньскомъ¹ островѣ, съ него идеъ ведро меду. Зъ Малиньской земли 2 лукнѣ пятирядныхъ, а третее чотыррядное, а тивуньщина, а поданья; и знамя у той земли — коникъ. У Либѣвичьской земли, у Мѣхѣвьской земли, у Супруновьской земли, у-въ Опонасовьщинѣ, у Заволоковъщиньской земли: ино съ тыхъ земль идеъ 4 лукна чотыррядныхъ, и тивуньщина, и поданья. У Моколевичахъ съ Сичевьской земли идеъ пятирядное лукно, и поданье, и тивуньщина; у Моколевичахъ съ Тарасовьскоѣ земли 2 чотыррядныхъ лукна, и тивуньщина, и поданья. У Булгаковичохъ 2 лукнѣ чотыррядныхъ, а третее пятирядное. А земля Костромовская подѣ Гвоздомъ, Хрестецъ земля, а съ ней идеъ ведро меду. Съ Нянєвщины Голѣнъчины люди дають чотыррядное лукно, и тивуньщина, и поданья. Сцигкѣвьскаа земля, а съ ней идеъ 3 ручьки меду, а даеъ съ ней Филиповьскый челоувѣкъ, а Вирлоцькый челоувѣкъ. А зъ Романова идеъ, за Чюдновымъ, 50 гроши. У Чюднови зъ Дѣдъковьщини 3 ведра меду. У Шюмъску Подерѣтовьщина земля, а съ ней ходитъ 2 вѣдръ меду. У Новомъ селѣ Ондрѣвы дѣти дають ведро меду. У Княжичохъ земля борътнаа, а съ ней корайманъ меду, и бобровыя гоны, и ставъ. У Сакольчи 3 караймоны меду, а сами тыи Сакольчане возять на Софійскый дворъ. У Поли у Дорьковѣ, у Скочищохъ, у Водотыйнѣ у Вельи, 6 караимановъ меду, а 7-й карайманъ хто коли беретъ. У Демидови Глуховичи дають карайманъ меду. У Жюкини зъ Выполозовьскоѣ земли три кади меду дають. У Сорокошичохъ 4 вѣдра меду дають. У Воймѣньи² чотыррядное лукно...»

У XV ст. Софійська катедра активно судилася за право володіння поліськими територіями з різними власниками та сусідами. Збереглися свідчення про спори митрополії у складі відомого фонду Канцелярії західно-руських уніатських митрополитів [РГИА, ф. 823]: один із найбільш ранніх (від 1470 р., 3 червня) — судовий лист князя Семена Олександровича у справі за

скаргою намісника Софійського монастиря Мануйла на Василя Рудлича про самовільні покоси сіножатеї та ловлення риби у належних монастиреві маєтностях Мигалчичах та Родуличах [Люта, 2001, с. 42].

Формування власності митрополії в цій зоні відбувалося у різні способи, зокрема з пожертви Івашка Полозовича та його дружини Настасії Загальців у 1518 р. в рахунок неповернутої вчасно грошової суми боргу покійному братові Яцьку. У 1544 р. за рішенням (сказанням) королівського суду за скаргою київського і галицького митрополита Макарія на Миколая Кухмистровича про захоплення ним належних Софійському собору бобрових гонів та рибних промислів на річках Кодрі і Тетереви на користь митрополії [Люта, 2008, с. 196].

Територіально маєтки Київської митрополічної кафедри змінювалися: через кілька років, у 1581 р. поборовий квит Мацея Єзерського київському митрополиту про збір грошового податку в маєтностях митрополії на військові потреби короля засвідчив:

«Znam, że-m wziął pobór od je^o *msczy* ojca mitropolitha, uchwaliony na sejmie walnym warsawskym. Z umienia jego *msczy* Worohobowicz: osiadlych 16 po groszi 15, zagrodnikow 2 po grosi 6, a 2 po grosi 2. Sziola Unina: osiadlych 6 po groszi 15, zagrodnikow 2 po grosi 4. Sziolo Zarudzy: z osiadlych 4 po grosi 15, a zagrodnikow 2, ieden groszi 4, a drugi 2 grosa. Sziolo Mihalky: z osiadlych 4 po grosi 15. Sziolo Koliency: z osiadlych 3 po grosi 15. Sziolo Dziedziatkowiczi: osiadlych 6 po grosi 15, zagrodnik 1 grosi 4. Sziolo Tolokon: osiadlych 5 po groszi 15. Sziolo Zazimiowo: osiadlych 4 po g-ro. 15, zagrodnikow 2, po groszi 6. Sziolo Pogreby: osiadly 1 groszi 15, zagrodnikow 10 po groszi 6. Sziolo Szwinoidy: osiadlych 2 po grosi 15, a zagrodnikow 6: piecz po groszi 6, a ieden grosi 2. S manastera pieczerskiego [...] grodnikow 6 po grosi 4, a 6 zagrodnikow po groszi 2. Czy, ktorzi mieskaia na przedmiescia: osiadlych 8 po grosi 15, zagrodnikow piecz po groszi 6, a s trzech po groszi 4. Sziola Oszieczca: osiadlych 3 po groszi 15, a zagrodnikow 2 po groszi 2. S czego jego *msczy* quituie y pieczecz swą wlasną przikładam y reka szw. podpisuie, yż za wssithko dosicz ucziniel. A czo ssie tknie okolo porathowania kro. je^o *msczy* na the wojne, czemu podliegły biskupowie zakoną greckiego, s tego je^o *msczy* nie quituie.» [ЦДІАК України, ф. 221, оп. 1, спр. 18, арк. 3].

Статистика прибутків з маєтків митрополії, а також географія поширення засвідчена у квіті Матея Єзерського, виданого православному митрополитові Онисифору Дівочці у 1582 р. Вже у 1593 р. квит Рафала Вітовського софійському урядникові київського митрополита Михайла Рогози Григорію Сестрану-Пашковському обмежений лише маєтками митрополії в межах Київського повіту [Люта, 2001, с. 42—43].

Паралельно із сплатою королівських поборів митрополія вела запеклі війни із шляхтою та

1. Підрядкова примітка публікатора: «Въ подл. слито съ двойнымъ предлогомъ (увьльиньскомъ)».

2. Так у тексті публікації.

зем'янами за захоплення її майна і маєтків. У 1589—1591 рр. велися судові засідання з приводу наїзду, здійсненого на Унин Миколаєм Гулевичем [ЦДІАК України, ф. 221, оп. 3, спр. 16]. До митрополичих володінь Мигалок і Вороб'євич тікали селяни з маєтків одіозного Миколая Макаревича-Іващенко-Іващенко, за якими власник подав до суду в 1594 р. квіт возного Лавріна Толочка свідчив:

«Я, Лаврин Толочка, генерал воєводства Київського, признаю то сим квитом моимъ, иже будучи мнѣ приданымъ тѣмъ мл пна Яна Аксака, подвоєводѣго київського, на нѣкоторыя sprawy митрополита тѣмъ млти київського, галицького и всѣхъ Руси отца Михаила Рагозы. Ужывалъ мѣ пан Григорги Сѣстрѣнъ-Пашиковскии, врядникъ митрополита тѣмъ млти, у томъ, иже дѣи позвалъ митрополита тѣмъ млсти пан Миколаи Мокарович о збѣги свои, которыя якобы мѣли мѣшкати бытомъ в ымѣнню тѣмъ млти Мигалках, на имѣ: Собѣкъ, Мишко, Иван Ковал, Яско, другии Иван, Данило, Васко, Антон, Аврамѣц. И просилъ мѣнѣ абыхъ до того имѣнн Мигалокъ гѣхал, хотѣчы тѣхъ людѣи застати, гѣсли жѣ тамъ гѣсть або нѣтъ. Ино я, сполечнѣ з врядникомъ митрополита тѣмъ млти, гѣхал. И кѣды-смо до того сѣла Мигалокъ пригѣхали, — тамъ жѣ гѣсмо заразъ атамана Василя Сыча пытали [...] Карпа Юшковича, [...] чѣвичи, Занка Львоновича, гѣсли жѣ гѣсть тѣи збѣги пна Мокаровича, о которыхъ позвалъ митрополита тѣмъ млсти позвомъ и чи жили бытомъ. Тогда оны, ставши, повѣдили тѣми словами, жѣ: «Тутъ нѣмаши жадного наводного нѣ толко жѣбы пна Мокаровичовы, алѣ никого прихожѣхъ людѣи нѣтъ, кромѣ мы, люди старожытнѣхъ и отчичы власнѣхъ митропольѣго, дѣмов насъ пять мѣшкаемъ». Потомъ, будучи мнѣ у Воробѣвичохъ року вышѣпомѣннѣного, мѣца октѣбра двадцать осмого дня, пыталъ гѣсми атамана воробѣвского Якова и всѣхъ подданныхъ воробѣвскихъ: «Если жѣ у васъ гѣсть якиѣ подданыя тѣмъ млти пна Миколая Мокаровича, то гѣсть на имѣ: Иван Губар, Томило, Олѣшко Иванович, Воитѣхъ Жуховскии; чи жили оны бытомъ, о которыхъ позвалъ митрополита тѣмъ млти позвомъ. Тогда оны такъжѣ повѣдили тѣми словами, жѣ: «Тутъ нѣмаши жадного наводного нѣ только жѣбы пна Мокаровичовы, алѣ никого прихожѣхъ людѣи нѣтъ, кромѣ мы, люди старожытнѣхъ и отчичы власнѣхъ митропольѣго, дѣмов насъ двадцать мѣшкаемъ». Што я, Лаврин Толочко, генерал воєводства Київського, и самомъ бачилъ дѣмовъ двадцать, а большѣ нѣ. И п[...]/силъ мѣ пан Григорги Сѣстрѣнъ, врядникъ митрополита тѣмъ млсти, жѣбыхъ то до книгъ кѣродскихъ київскихъ донѣс и сознал. На што и квіт свои далъ подпѣчатю и с подписомъ власноѣ руки моѣѣ» [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 162, л. 1—1об].

До цієї справи був залучений князь Костянтин Острозький, який, як опікун православної церкви, мав вирішити питання повернення підданих Іващенко-Іващенко. Його лист підтверджує вимогу повернути з кафедральних сіл Во-

роб'євич, Мигалок підданих Макаревича із Загалець, Воронина:

«Костѣнтинъ княжа Острозского, воєвода київскии, маршалокъ земли Волынской, староста володимѣрскии. Вѣлѣбному в Бозѣ отцу Михаилу Рагозе, з воли Божѣо мирополиту київському, галицькому и всѣхъ Руси, и капитулѣ Вашиѣ млсти київскои.

Жаловалъ у суду моѣѣго кѣродского Київского землянинъ земли Київского урожонныи пан Миколаи Макарович на Вашу млсть о томъ, што жѣ дѣи в року тѣлѣр идучомъ тѣсѣча пѣтсоѣ дѣветдѣсят чѣтвертомъ подданыя тѣмъ з ымѣнн тѣмъ сѣла Загалѣцѣ на имя: Иван Губар, Томило, Олѣшко Иванович, Воитѣхъ Жуховскии з жонами, з дѣтми и зо всѣми маѣтностями своими, збѣгши, уво имѣнню Вашиѣ млсти цѣрковномъ в сѣлѣ Воробѣвичах, бытомъ осѣдиши, мѣшкают. А з ымѣнн тѣмъ сѣла Воронина, в сѣмъ жѣ року дѣветдѣсят чѣтвертомъ, такъжѣ подданыя тѣмъ на имя: Собѣкъ, Мишко Иванович, Яско, другии Иван, Данило, Васко, Антон, Аврамѣц такъжѣ з маѣтностями, из жонами, з дѣтми своими, збѣгши, уво имѣнню Вашиѣ млсти в сѣлѣ Мигалках, бытомъ осѣдиши, за Вашиѣю млстѣю мѣшкают. Которыхъ збѣговъ подданныхъ своихъ каждаго зособна шацуютъ собѣ пан Макарович вѣдлугъ констытуцѣ сѣмимовѣ по пѣтисотъ гривѣн грошѣи личѣи полскоѣ. И о то Вашу млсть позываѣтъ. Прото приказуемъ, жѣбы Ваши млсть гѣдни, отчѣ митрополите київскии, с капитулою своѣю київскою на рочкохъ кѣродскихъ київскихъ, которыя припасты и сужоны быты мают в року приидучомъ тѣсѣча пѣтсоѣ дѣветдѣсят пѣтомъ, мѣца гѣнваря осмогонадесятъ дня, пѣрѣдъ судомъ моимъ кѣродскимъ Київскимъ в замку тѣмъ королѣвскои млсти Київскомъ яко на року завитомъ сами очѣвисто стали, подданныхъ тѣхъ, вышѣи помѣннѣныхъ, з жонами, з дѣтми и зо маѣтностями ихъ у суду ку отданю пану Миколаю Макаровичу поставили и во всѣмъ ся водлугъ сѣго позву усpravдывили. Писанъ у Київѣ, року тѣсѣча пѣтсоѣ дѣветдѣсят чѣтвертого, мѣца ноябра двадцать пѣтого дня. Гиполитъ Родкѣвичъ, писаръ кѣрод. київъ»¹ [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 162, л. 2].

В ході справи дізнання, здійснене возним Лавріном Толочком у маєтках митрополії с. Нежиловичах, виявило численні злочини Макаревича: спалення селянських хат, побиття підданих, завдання тілесних ушкоджень, що було записано до гродських книг Київського воєводства, уписи з яких збереглися у фонді Канцелярії митрополії:

1. На арк. 2зв. дописано: «Року АФЧД (1594 — Т. Л.), мѣца ноябра двадцать осмого дня, чѣрѣз мѣнѣ, Ивана Щадковского, возного земли Київское, сѣс позов кѣродскии в жалобѣ тѣмъ мл пана Миколая Макаровича положонѣ їсть на кгрунтѣ митрополита тѣмъ млти [...] ѣискомъ у дому пана Григорги Сѣстрѣна, писаныи по тѣмъ мл отца Михаила Рагозу, митрополита київского. Што ширѣи жалоба и рокъ станю ку праву в сѣрѣдинѣ того позву описан и доложон їсть. Иванъ Щадковскии, возный».

«Лѣта от Нарожѣнья сына Божьего тисѣча пѣтсот дѣвѣтдѣсят чѣтвертого, мѣца ноябра двадцѣт сѣмого дня. На врьдѣ гсѣрьском ксродскомъ Кивѣском, пѣрьдо мною, Яномъ Аксаком, подвоѣводимъ кивѣскимъ, ставши очевисто гѣнѣралъ зѣмѣскии кивѣскии шляхѣтныи Лаврынъ Толочко очевисто созналъ и того сознанья своѣго квитѣ подпѣчатю и с подписомъ руки своѣго ку записанью до книгъ ксродскихъ кивѣскихъ далъ, писаныи тыми словы:

«Я, Лаврынъ Толочко, гѣнѣралъ возныи воѣводства Кивѣского, ижъ будучи мнѣ приданымъ з уряду воѣводства Кивѣского отъ тѣго млсти пна Яна Аксака, подвоѣводѣго кивѣского, на справы тѣго млсти отца Михаила Рогозы [...] гѣпископа митрополита кивѣского, галицкогo и всѣго Руси, то гѣсть на оглѣданѣ гѣвалту, пожогои и людѣи ранѣныхъ, и шкодъ почынѣныхъ в ымѣнью тѣго млсти Нѣжыловичахъ. А такѣ, будучи мнѣ у томъ сѣлѣ року тѣпѣтѣринѣго тисѣча пѣтсот дѣвѣтдѣсят чѣтвертого, мѣца ноябра чѣтвертогонадцѣтѣ дня, видѣломъ гѣсми напѣрѣги избы спалѣную, а нѣподадѣлку избы хижу тынѣгую, тамъ двѣры выбиты. Видѣломъ отамана Грышка Рудѣнка збитого: ноги тѣму голѣни обухомъ побиты, хрыбѣтъ увѣс синѣ, на шыи рана тятая, нѣшкодливая. На Паику Соплю видѣломъ на руцѣ правои, на палцы сѣрѣднѣгѣмъ члунокъ збитыи, нѣ вѣмъ гѣсли жѣ тѣмъ пальцомъ владнуть будѣтъ. У Ерошиа видѣломъ двѣры сѣнѣныи и избныи двѣ, окнѣ наполъ поцѣпаны. У Панька такѣжѣ видѣломъ двѣры сѣнѣныи побиты и поцѣпаны, и окна избныи наполъ поцѣпаны. У Харка такѣжѣ видѣломъ двѣры сѣнѣчныи и окна избныи поцѣчоны и поцѣпаны. Увѣ Явана Сычѣнка видѣломъ двѣры сѣнѣчныи и окна избныи порубаны и поцѣпаны. Увѣ Явана Козака такѣжѣ видѣломъ двѣры в сѣнѣхъ и двѣ окнѣ избныи порубаны и поцѣпаны. У бабы-ворожѣбитки видѣломъ окна избныи порубаны и поцѣпаны.

А при мнѣ были на тотъ часъ стороною люди добрыи сторонѣныи шляхта: Василѣи Камѣнскии а Еронимъ Свѣрцовскии. Которыи кѣвалтѣ, пожого, раны и шкодоы мѣновали быт пѣрьдо мною, гѣнѣраломъ, подданыи нѣжыловскии от пна Миколая. Што я видѣлъ и слышалъ, далѣмъ сознанья своѣго на квитѣ до книгъ ксродскихъ кивѣскихъ подпѣчатю моѣю и с подписомъ власноѣи руки моѣго. Писанъ у Кивѣвѣ року дѣвѣтдѣсят чѣтвертого, мѣца ноябра двадцѣт чѣтвертого дня». Которыи жѣ то квитъ гѣнѣрала помѣнѣного до книгъ ксродскихъ кивѣскихъ гѣсть уписанъ, с которыхъ и сѣсъ выписъ под моѣю пѣчатю тѣго млсти отцу митрополиту кивѣскому гѣстъ выданъ» [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 163, л. 5].

Ще один лист від 18 листопада 1594 р. князя Костянтина Острозького до господарського зем'янина Миколая Макаревича-Івашенцовича з розпорядженням з'явитися у визначений термін на судове засідання у справі про наїзд на маєтність митрополічного Софійського монастиря у с. Нежиловичах, побиття й пограбування підданих та спроби спалити село, звинувачує зем'янина:

«Отъ Костѣнтина княжати Острозкого, воѣводи кивѣского, маршалка зѣмли Волынскоѣ, старосты володимѣрскогo, зѣмѣнину гсѣрьскому воѣводствѣ Кивѣского пну Миколаю Мокаровичу Ивашинѣновичу.

Жаловалъ на врьдѣ моѣмъ ксродскомъ Кивѣскомъ в Бозѣ вѣлѣбныи тѣго млсти отѣцу Михаило Рогоза, архигѣпископѣ митрополитѣ кивѣскии, галицкии а всѣго Руси о томъ, ижъ дѣи року тѣпѣтѣринѣго дѣвѣтдѣсят чѣтвертого, мѣца ноябра трѣтѣгo дня, наѣхавши дѣи твоя млсти самъ особою своѣю, слугами, боярыи и подданыи своими з мѣстѣчка Мокарова и з Ясѣнич, из ынышыми многими помочниками своими з розныи бронеями, воинѣи налѣжачими и люди пѣшыи з ручницами, из возами на имѣнѣ митрополита тѣго млсти старожытноѣ Нѣжыловичы, у воѣводствѣ Кивѣскомъ лѣжачоѣ, людѣи бити, мордовати и тоѣ имѣнѣ Нѣжыловичы огнемъ спалити росказалъ. Которыи подданыи нѣжыловскии, бачѣчы таковои кѣвалтѣ, лѣдѣвѣ з душами от усихъ маѣтностѣи своихъ в лѣсѣ поѣтѣкали, а отамана нѣжыловскогo на имѣ Грышка Рудѣнка поймавши, окрутнѣ збили, змордовали. С которого бою нѣ вѣдати, гѣсли жѣ будѣтъ жив. Кѣды мужики с того сѣла з жѣнами, з дѣтми розбѣглисѣ, всю маѣтностѣ, которая была увѣ ызбахъ и в сѣнѣхъ побрати и до каждоѣ избы огни класти росказалъ, а ижъ нѣ вси избы погорѣли, — толко изба Фѣдора Малышчанка з сѣнѣми зорѣли. А в томъ кѣвалтѣ маѣтностѣ взято подданого нѣжыловскогo отамана Грышка Рудѣнка: ручница, за которую дано осмѣдѣсятъ грошѣи, кожухъ барании, за которыи далъ копу грошѣи, гуню, за которую далъ полковыи грошѣи, сѣкирѣ двѣ коштовали двадцѣт грошѣи, косъ двѣ, куплѣныи по гѣми грошѣи, бодню, у которои было платѣя белого сорочокъ музскихъ пять, жѣгнскихъ дѣсѣтъ, плахатъ двѣ по полковыи грошѣи куплѣныхъ, а грошѣи готовыхъ копѣ двѣ, пѣшенъ двѣ бортницкихъ, куплѣныхъ по дванадцѣти грошѣи, сѣрповѣ осмѣ, куплѣныхъ по два грошы; у Панка Ивановича взято кожухъ барании, за которыи далъ копу грошѣи, сѣкиру, за которую далъ дѣсѣтъ грошѣи, пѣшиню бортницкую, за которую дано дванадцѣт грошѣи, скоблю, куплѣную за три грошы, платѣя бѣлого сорочокъ музскихъ чѣтыри, жѣгнскихъ осмѣ, плахту, за которую дано полковыи грошѣи; увѣ Явана взято сукна вѣлѣного локотъ двадцѣт, локотѣ по три грошы, бодню, у которои было платѣя бѣлого сорочокъ музскихъ три, жѣгнскихъ пять, три колѣнскихъ, а двѣ илѣныхъ, а готовыхъ грошѣи копѣ двѣ, сѣрмягъ двѣ, по полковыи грошѣи куплѣныхъ, пѣшиню бортницкую, за которую дано дванадцѣт грошѣи, сѣрповѣ пять, куплѣныхъ по два грошы, сѣкиру, за дѣсѣтъ грошѣи куплѣную, шапку, куплѣную за пять грошѣи, поѣсъ з ножами, с огнивомъ сѣмъ грошѣи; у Харка взято: основа илѣная локотѣ тридцѣт, клубковъ чѣтыри, сѣкира, куплѣная грошѣи за дѣсѣтъ, сѣрмягъ двѣ, куплѣныи по полковыи грошѣи, боты козацкии, куплѣныи грошѣи за чѣтырнадцѣт, сѣрповѣ три, куплѣныи по два грошы; у Паику Сопля взято жупанъ сукна бѣлого,

которые му коштовал сорок грошѣи, съкир двѣ двадцать грошѣи, платьѣ бѣлого сорочок жѣнскихъ семь, косы двѣ, куплѣныхъ по осми гроши; у Ероша взято гуни двѣ, куплѣныхъ по двѣсти грошѣи, // [Зв.] бодно с платьѣмъ бѣлымъ сорочокъ мужскихъ чотыри, жѣнскихъ пять, намѣтцовъ два, плахотъ чѣрчатыхъ три, куплѣныхъ по двадцати и по шѣсти грошѣи, а готовыхъ грошеи было копѣ чотыри; у другого Ивана Русока взято сѣрмягу одну, за которую дано полковы грошѣи, съкира одна двѣсти грошѣи; у Евхима взято сѣрмягу двѣ, куплѣныхъ по полковы грошѣи, боты. куплѣныхъ за дванадцать грошѣи, съкиру, куплѣную за дванадцать¹; у Ермока Мироновича взято съкир двѣ, куплѣныхъ за двадцать грошѣи, ручницу, куплѣную за полторы копы грошѣи; у Филипа Ерковича взято сѣрмягу новую, за которую дано сорок грошѣи, а другую сѣрмягу старую, которая стояла гри двадцѣти, съкиру, куплѣную гроши за двѣсти, косу взято, за которую дано гр сѣм, пѣшию бортницкую, за которую дал гри дванадцать. В чомъ тѣго млсть, маючы от твоѣи млсти вѣликую кривду и шкodu о томъ у суду мѣго кгородского Кивѣского очевисто с тобою мовити хочѣть. Про то приказую твоѣи млсти абы твоя милость на рочкахъ пришлыхъ кгородскихъ кивѣскихъ в Кивѣ в року пришломъ тисѣча пѣтсот двѣвѣтдѣсятъ пѣтомъ, мѣца генвара осмогонадцѣть дня сужоны и отпраованы будуть яко на р[...]² завитомъ стал и тѣго млти во вѣсѣмъ стѣ усправѣдливил. Писанѣ в Кивѣ лѣта Божѣго Нарожѣня АФ[...]³, ноябра ИІ [18] дня. Гиполит Родкѣвичѣ, писаръ»⁴ [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 163, л. 3—3об].

У 1598 р. (14 вересня) був складений позов імені кивського воеводи Костянтина Острозького з його розпорядженням митрополитові Михайлу Рогозі прибути на сесію Київського гродського суду і присягнути в тому, що в церковних маєтках митрополії, належних Софійському монастирю, не проживають піддані, які раніше втекли із сіл Миколая Макаровича-Івашенцовича:

«Костантынъ княжа Острозскогъ, ввода кивѣвскихъ, маршалокъ зѣмли Волынскогъ, староста володымѣрскихъ.

1. Далі пропущено слово «грошѣи».

2. Частину тексту вкрито паперовою кустодією з печаткою, мало бути року.

3. Частину тексту вкрито паперовою кустодією з печаткою, мало бути «АФЧД [1594], мѣца».

4. Нижче, на цьому ж аркуші Зв. дописано: «Pozew grodz. kijowski po Makarewicza o naiazd na Nieżyłowicze, kalczenie ludzi, zdranie rzeczy u spalanie izby. 1594, d. 18 Nowem. O nastanie ludzi z Motyżyna na Niżyłowicze u spalanie Niżyłowicz. Року АФЧД [1594], мѣца ноябра АІ [19] дня чѣрѣз мѣнѣ, Лаврина Толочка, ѣнерала возного воѣводства Кивѣского, положон ѣсть сѣс позов кгородскихъ кивскихъ по ѣго млсть пна Миколая Макаровича Івашѣнцовича в ѣимѣню ѣго млсти Матыжынѣ, у воѣводствѣ Кивѣскомъ лѣжачого, в жалобѣ митрополита ѣго млсти, которая жалоба шырѣи в сѣрѣдинѣ позову написана. Ławryn Tołoczko generał, ręka własna».

Вѣлѣбному в Бозѣ отцу Михаилу Рогозѣ, з воли Божѣо прѣосвѣщѣнному архиепископу, митрополиту кивѣвскому и галицкому, и всѣи Руси.

Звѣрхностю ураду мѣго воѣводского приказую, жѣббы в. т. на рочѣки кгородскихъ кивѣвскихъ, которые припадут и сужоны быти мают в року тѣпѣридучомъ тисѣча пѣтсот двѣвѣтдѣсятъ осмомъ, мѣца сѣнтѣбра двад[...]⁵ тѣтѣтѣго дня, сам очѣвистѣ яко на року завитомъ стал на жалобу и правѣноѣ попиранѣ зѣмѣнина зѣмли Кивѣвскои урожоного пана Миколая Макаровича, усправѣдливилъ, которые в. т. позываѣтъ о то, иж што з рочѣковъ кгородскихъ кивѣвскихъ в року тѣпѣридучомъ тисѣча пѣтсот двѣвѣтдѣсятъ сѣмомъ, мѣца июля второго дня припадаючыхъ, одѣржал дѣкрѣтъ напротивѣко в. т. пан Миколай Макарович, иж твоя млсть мѣл особою своѣю присягу тѣлѣсную выконать якѣ подданныхъ збѣговѣ у маѣтностяхъ в ѣимѣняхъ цѣрковѣныхъ, у воѣводствѣ Кивѣвскомъ лѣжачыхъ, до митрополѣи в. т. налѣжачыхъ, нѣмашѣ. Нижѣли твоя млсть на рочѣкохъ кгородскихъ прошлыхъ [...]дня мѣца [...]»⁶ двадцатого дня в року тѣпѣридучомъ тисѣча пѣтсот двѣвѣтдѣсятъ сѣмомъ сам особою своѣю в суду кгородского нѣ стал, прѣсяги нѣ выконал, алѣ листомъ отворнымъ, закладаючыся болшою справою, судови и сторонѣ ознаимил. Прото жѣббы в. т., отчѣ митрополитѣ кивѣвский, на рочѣкохъ кгородскихъ звышѣпомѣнѣныхъ завитѣ стал и право своѣ, иж ся в. т. болшою справою закладал и показал, а показавшы, прѣсягу тѣлѣсную выконал, албо по тѣтисотъ грѣвѣнѣ гр. за каждого подданого, в позвѣ и вѣ дѣкрѣтѣ кгородскимъ имѣны помѣнѣныхъ, готовыми гр. оплатил. Што в. т. шырѣи словы и м[...]⁷ мѣнѣты⁷ правѣными у суду ясно оказано и довѣдѣно буд[...]⁸[...]⁹» [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 162, л. 4].

У 1599 р. (2 жовтня) надійшов лист короля Сигізмунда ІІІ дворянинові Станіславу Мишці прийняти маєтності Київської митрополії та передати їх наступникові покійного митрополита Михайла Рогозі Іпатію Погію:

«Жиксимонт Трѣтѣи, Божю млстю корол полскихъ, вѣликий княз литовскихъ, рускихъ, прускихъ, мазовѣцкихъ, жомоитскихъ, инфлянтскихъ и швѣдскихъ, кготскихъ, вандалскихъ дѣдичный корол.

Урожоному Станиславоу Мышцѣ, дворянинові нашому вѣрнѣ нам милому, ласка наша корольвская. Урожоный, вѣрнѣ нам милый! За зостѣмъ с того свѣта вѣлѣбного Михаила Рогозы, мѣтрополита киевского, галицкого и всѣе Руси, назначилисмы тое митрополитство киевское зо всеми его налѣжностями вѣлѣбному Іпатѣеви Потѣюви, владицѣ володимѣрскому и брѣстскому. Которого мѣтрополитства и иныхъ добрѣ цѣрковныхъ добра и маѣтности, иж завитѣ по

5. Текст пошкоджено, мало бути «двадцат».

6. Текст пошкоджено.

7. Текст пошкоджено, мало бути «мунимѣнты».

8. Текст пошкоджено, мало бути «будѣтъ».

9. Текст пошкоджено.

сми́рти дѣржавѣиц их млсти оставают волныє, ничимъ нѣ утяжаныє и под жадныє такъ затыаги и пѣрѣводы правныє од кого ж колѣткъ яко тѣж бѣз отдана ихъ од насъ особомъ такихъ достоинос- ти годныхъ нѣ могутъ быти водлугъ констытуции нѣслушнѣ отдалины. Про то з рамена нашего крольвского, вѣрность твою посылаючи, роска- зуємы, абы вѣр. твоя там тыє добра всѣ до мѣтрополии Киевской налѣжачиє, з рукъ якихъ жѣ колѣткъ особѣ отобравши, вѣлѣбному отцу Ипа- теюви Потѣюви яко од насъ мѣнованому мѣтро- политу киевскому або посланцомъ вѣлѣбности его, до рукъ и влады подал и вѣ оныє вѣлѣсть его увезал, прыказавши именѣмъ нашимъ всимъ особомъ, слугомъ, бояромъ и подданнымъ, ку мѣтрополии налѣжачимъ, против оному послушнѣство и повинности, кото- рыє бы вѣлѣности его вѣцалѣ и зупѣлнѣ отдавали, што учынитъ вѣр твоя для ласки нашии крольвской и с повинности своѣи. Писанъ у Варшавѣ, року тисѣча пятсотъ дѣвѣтдѣсятъ дѣвятого, мѣсца октѣбѣра второго дня, а панованя крольствѣн- ниихъ польского второгонадцатъ, а шведского шес- того року. *Sigismundus rex* [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 232, л. 4].

Однак передання до рук унійної адміністрації власності Київської митрополії наражалося на активний спротив як у самому Києві [Люта, 2001; 2008], так і у поліських зонах володінь. Через це наступний королівський лист (від 23 серпня 1599 р.) був адресований королівському дворянину Яну Кошицю з тим, аби він взяв під свій контроль процес передачі майнових прав Іпатію Потію, допіру не надійде королівський привілей на підтвердження його статусу Київського митрополита.

«Жыкгимонт Третиш, Божю млстю корол польскии, вѣликии княз литовскии, рускии, прускии, жомоитъскии, мазовѣцкии, ифлянтъскии а шведскии, кготскии, вандалскии король. Дворанину нашоу шляхетному Яну Кошычу.

Ознаимутѣмъ тобѣ, ижѣ што по смѣрти в Бозѣ вѣлѣбного отца Михаила Рагозы, митрополита киевского, добра, на митрополию Киевскую налѣжачыѣ, абы в цалости до поданья от насъ митрополита зоставали в Бозѣ вѣлѣбному отцу Гипатѣю, владыце володимѣрскому, чѣрѣз крылошаны духовѣнства релии рускоѣ заѣхати и аж бы митрополит от насъ поданъ былѣ, дѣржати росказали гѣсмо были. А ижѣ маѣмъ вѣдомост, якобы добра митропольскиѣ от людѣи своволныхъ квалтомъ заѣханы, нищоны и лѣнѣдрованы быт мѣли, што гѣли бы такъ было яко маѣмъ вѣдомост вѣликоѣ бѣзправѣѣ в тои мѣрѣ тымъ добрамъ, которыхъ мы, гсдѣрѣ, сами навѣзшимъ оборонцюю и подавочю гѣстехмо, а намъ и звирхности нашии нѣгушанованѣ дѣгло бы стѣ, прото забѣгаючи тому, абы стѣ ништо над волю и росказанѣмъ нашии добрами тыми нѣ опѣкаль, або ихъ квалтомъ заѣждчат мѣлѣ, — з рамѣни нашего гдѣрского на заханѣ тыхъ всихъ добр митрополихъ тѣбѣ посылаѣмъ и хочѣмъ мѣти, и прыказуѣмъ, абы гѣси добра на митрополию Киевскую налѣжачыѣ,

*гдѣкольвѣкъ будучыѣ заѣхавши, подлугъ пѣрвшого росказанья нашего отцу владыце володимѣрскому, або кого онѣ з духовѣнства¹ релии рускоѣ зошлѣт, подавалѣ и всимъ подданнымъ отца владыки бѣрѣстѣвского и тыхъ, кого онѣ зошлѣт, а нѣ кого инѣшого, ажѣ до поданья от насъ митрополита, послушнымъ быт прыказалѣ. Если бы тежѣ хто, будучы упорнымъ, тыхъ добр заѣхати и подавати нѣ допуцалѣ, абыс в томъ водлугъ права посполитого поступит нѣ омѣшкаль, конѣчно иначѣи нѣ чынѣчы. Писанѣ у Варшавѣ, лѣта Божого Нароженѣи тисѣча пятсотъ дѣвѣтдѣсятъ дѣвятого, мѣсѣца августа двадцатъ трѣтѣго дни. *Sigismundus rex*» [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 232, л. 1].*

На 21 грудня 1600 р., як свідчить складений київським підчасим Лавріном Лозкою інвентар, унійному митрополитові передавалися села Багринів, Бугаївка, Бушковиця(?), Вороб'євичі, Гнилий Ліс, Дубечня (частина), Зазим'я, Заруддя, Киселевичі, Колене, Куликів-Село, Мигалки, Микуличі, Нежиловичі, Облитки, Осеча, Погреби, Свиноїди, Совка, Толокунь, Унин. Всі ці давні маєтки митрополії через возного генерала Радка Мироновського були вилучені «од влади отця Плетенецького», ігумена Печерського, який намагався повернути до печерської власності ці села. У 1601 р. з митрополічних маєтків було зібране подимне, — у квиті значаться села та кількість димів, що сплатили королівський податок: Осечина — 4 дими, Облитки — 5 д., Вороб'євичі — 18 д., Заруддя — 3 д., Унин — 8 д., Мічалки (Мигалки?) — 6 д., Нежиловичі — 9 д., Коленці — 6 д., Здебці та Бабинці — 3 д., Микуличі — 3 д., Толокунь — 12 д., Погреби — 10 д., Зазим'я — 10 д., Рословичі та Янковичі — 8 д., нагоряни київські — 20 д., Спаські люди — 15 д., Бугаївка — 8 д. Всього 2 копи, десять два гр. [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 251].

Наступне десятиліття митрополічної власності було відмічене активними протистояннями і зазіханнями з боку світських осіб на церковне майно, серед яких, можливо, найактивнішим був мозирський маршалок Стефан Лозка, другий чоловік відомої засновниці Київського братства Галшки Гулевичівни. Серед документів, що висвітлюють конфлікт, не згадуються мотиви цього протистояння, однак відомо, що першим чоловіком Гулевичівни був син унійного митрополита Іпатія Потія. Можна вважати підґрунтям політично-економічних протистоянь унійної адміністрації та Лозки персональний конфлікт. З листопада 1602 р. Стефан Лозка захопив Нежиловичі [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 258]. Ці сімейні протистояння не закінчувалися ще протягом десяти років: у 1612 р. (30 січня) Лозка та його дружина Гулевичівна подали протест про наїзд на їхні Рожівські сіножати митрополічних урядників. [ЦДІАК України, ф. 182, оп. 2, спр. 65].

1. Мало бути «духовнства».

Давній опонент митрополії у правах на с. Нежличовичі зем'янин Миколай Макаревич-Іващенко 30 жовтня 1602 р. поновив свої наїзди на це село. Через чотири дні Стефан Лозка наслав до цього ж села своїх підданих і пограбував борти з бджолами. Згадані особи та їхні родичі зустрічаються у протестаціях уніатського духовенства 1616 р. у справах за села Мигалки, Заруддя, Мужилівичі, Стівці, Псютичі та ін. [Люта, 2001, с. 43].

Загалом процес поступового введення у володіння унійної влади тривав до 1618 р. і був переведений, зрештою, в площину звичайних земельних судових конфліктів. Для ведення цих справ у 1610 р. митрополитом Іпатієм (Потієм) був призначений намісник Якуб Хрушлинський та висвячений на Видубицьку архімандрію Антоній Грекович, духовний намісник митрополії. Його лист від 1 березня 1610 р. [ЦДІАК України, ф. 182, оп.2, спр. 64, арк. 1-1зв.] (через місяць після прибуття до Києва) яскраво свідчить про гостру конфліктну ситуацію в місті: *«По приеханю моем до Киева на неделю месопустную стараюсь яко бым могл с попами киевскими до розмовы прийти и лист свои от Вас (митрополита Іпатія Потія — Т. Л.) мне на протопопство даный указал; до того прийти жадным способом не моглем. Бо все откладали до неделе зборное, где ся людей множество збирает, — для чого бы то чинили не вем до конца. На неделю зборную не шли з процессиею, але и овшем побунтовали на мене люд посполитый, попов приезджих, козаков, которые переимуючи на улицах, на дорогах погрозики и образы чинят: лжут, соромотят, поведаячи же их на веру ляцкую приехал есми крестити, — а то все з уданя попов киевских и чернецом. Ово згола жадного приятеля себе не маю...»* Перераховуючи збитки, чинені печерським архімандритом Єлисеєм Плетенецьким Видубицькому монастирю, Антоній Грекович просить надати у його власність озера, що здавна належали монастирю *«абым могл и приятеля себе найти и неприятеля звитяжит, бо тут как видят так важат и шануют...»* Остання характеристика ситуації в Києві є показовою для всього подальшого розвитку подій.

Королівська ревізія 1607 р. зареєструвала значні збитки, які зазнала митрополіча власність у результаті ще й татарських набігів. Перелік сіл із зазначенням кількості поставлених у раніші роки панцерних служб та свідченням про стан на 1607 р. є досить показовими: *«С. Багринів — 15 служб було, пусте, Кулавно — бояр служби панцерної, Янковичі, Лопадичі, Юревичі, Розлоничі, Невеселове, Іванковицьке. Всього давали до 246 люду панцерного, зараз порожні. Мигалки — дані на службу Василеві Папковичу»* [ЦДІАК України, ф. 182, оп. 2, спр. 59, арк. 1—1зв].

Не дрімав і колишній ворог митрополії — Макаревич-Іващенко: 1613 р. 16 листопада від-

бувся наїзд його слуг на Мигалки і Заруддя [РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 354]. У 1609 р. відбулася справа ще з одним позивачем до Київської митрополії — зем'янином Яном Калінським, який звинувачував Києво-Печерський монастир у захопленні його маєтків Унина, Заруддя, Вороб'євичів [ЦДІАК України, ф. 11, оп. 1, спр. 5, арк. 128], які він відстоював як непевний власник в часи між змінами митрополитів. Під час зміни унійної влади (на митрополію після Іпатія Потія вступив Йосип Вельямін Руцький) відновлена православна ієрархія отримала в особі Петра Могили рішучого відвойовника майна і духовності. У цьому напрямі, фактично, продовжуючи практику Плетенецького, Могила почав діяти ще будучи печерським архімандритом: 2 серпня 1630 р. Рутський скаржився на Петра Могилу за наїзд у с. Зазим'я [ЦДІАК України, ф. 182, оп. 2, спр. 76; Архив ЮЗР, т. 1, ч. 6, с. 618—620].

Незважаючи на кілька королівських декретів про передачу маєтків митрополії Іпатію Потієві, більшість населених пунктів митрополічої власності залишалася поза межами унійної юрисдикції. Ще за часів митрополита Михайла Рагози спроба ввести у новгородські володіння печерської архімандрії упиралася в орендні зобов'язання монастиря щодо своїх клієнтів: зокрема села Вольниця, Ясень, Осове, Вильче були в оренді у князя Христофора Радзивіла, села Докілля, Поріччя, Косоричі — у князя Андрія Полубенського і т.д. Незважаючи на відмінну конфесійну приналежність орендарів (протестанти), ці економічні зв'язки були вигідні взаємно. Лише конфлікти між сторонами в окремих випадках висвітлювали справжній стан речей і характер стосунків: наприклад, серед документів судового процесу монастиря з князями Корецькими ще у 1598 р. бачимо перелік пограбованого майна монастиря у його маєтку Хотові, де серед збитків на кілька десятків тисяч злотих значиться 200 свиней, 50 корів та інше рухоме майно [Люта, 2001, с. 43].

Ще один юридичний крок, зроблений унійною владою, — прилучення до її адміністративного управління Михайлівського Золотоверхого монастиря згідно з королівським декретом від 15 січня 1612 р. Цей акт спонукав православну сторону до захоплення майна митрополії. Лист короля до польного гетьмана Станіслава Жулкевського про заборону будь-кому втручатися в юрисдикцію Іпатія Потія свідчив, що і сама замкова адміністрація зазіхала на Софійську слободу — власність катедри у Верхньому місті [Люта, 2008, с. 197].

До претензій православних у 1632 р. додалися збройні наїзди слуг і підданих Людвіга Олізара Волчкевича на маєтки митрополії у села Старі та Нові Вороб'євичі, Рутвянка, Унин, Заруддя, інтереси якого були поза релігійними питаннями і лежали у площині особистого збагачення за всяку ціну. Однак Волчкевич вибрав

період нападу на маєтності митрополії — як тільки отримав вість про смерть короля Сигізмунда III. Три дні поспіль слуги Волчкевича грабували майно та знущалися з підданих митрополії [ЦДІАК України, ф. 182, оп. 2, спр. 63].

12 липня 1633 р. у такий самий збройний спосіб була захоплена від унійної адміністрації митрополича катедра — Софійський собор [Люта, 2008, с. 200].

У підсумку майнової боротьби унійна митрополича адміністрація зазнала поразки як з боку приватного зем'янського елемента, так і нової православної влади в особі Петра Могили. Жорсткий спротив на етапі введення у володіння катедральними маєтками наступних за Рогозою митрополитів завершився збройним захопленням, в тому числі поліських володінь за допомогою Могилиної особистої волоської хоругви, яка змогла і зуміла не тільки повернути їх до влади митрополита, але й допомогла їх утримати.

Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией. — СПб., 1846. — Т. 1 (1340—1506). — 375 с.

Архив ЮЗР, издаваемый Комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. — К., 1883. — Т. 1. — Ч. 6. — 939 с.

Люта Т. Ю. Митрополича кафедра Святої Софії в Києві та її володіння в часи унійської адміністрації: 1596 — 1633 рр. // Наукові записки НаУКМА — К., 2001. — Т. 19. Історичні науки. — С. 42—46.

Люта Т. Ю. Конфлікт навколо Софійського собору в першій половині XVII ст. // Die Union von Brest (1596) In Geschichte und Geschichtsschreibung: Versuch Einer Zwischenbilanz. — Lviv., 2008. — S. 194—207. РГИА, ф. 823, оп. 1, д. 162, 163, 232, 251, 258, 354: Канцелярия западно-русских униатских митрополитов.

ЦДІАК України, ф. 11, оп. 1, спр. 5: Житомирський городський суд.

ЦДІАК України, ф. 182, оп. 2, спр. 59, 63, 64, 65, 76: Канцелярия униатских та православных митрополитов.

ЦДІАК України, ф. 221, оп. 1, спр. 18: Колекція документів «Нова серія».

ЦДІАК України, ф. 221, оп. 3, спр. 16.

Т. Ю. Люта

ИЗ ИСТОРИИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КОМПЛЕКСА ПОЛЕССКИХ ВЛАДЕНИЙ КИЕВСКОЙ СОФИЙСКОЙ МИТРОПОЛИЧЬЕЙ КАФЕДРЫ (XV — первая половина XVII ст.)

В статье рассматривается вопрос функционирования полесских владений Киево-Софийской митрополичьей кафедры в переходный период от православной к униатской иерархии и укрепления Петром Могилой Киевской православной митрополии.

Ключевые слова: Киевская митрополия, полесские владения, введение во владение, захват, ограбление.

T. Y. Liuta

FROM THE HISTORY OF KYIVAN ST. SOPHIA METROPOLITAN SEE COMPLEX OF POLISSYAN POSSESSIONS FUNCTIONING (15th — 1st half of the 17th centuries)

The paper considers functioning of Polissyan possessions of Kyiv-Sophia Metropolitan See in transitional period from the Orthodox to the Uniate hierarchy and Orthodox Metropolitanate strengthening in Kyiv by Petro Mohyla.

Keywords: Kyivan Metropolitanate, Polissyan possessions, putting in possession, seizure, robbery.

Одержано 18.02.2016